

Thomas Nangutuwala Kalumbu

Speaker is from Olukonda, born 1919.

Note: Pauses and contractions (like for example oshok'egumbo (= oshoka egumbo)) have not been indicated consistently throughout the text.

Omuza/o gwaawambo... esikilo omuntu kaa ende... e li owa/a. Ota si ohoni nge/e oku /i owa/a. Onkene oku na okuka/a e /i kumbikidha. A wape okuta/wa kaantu ye a wape okwiinyenga. Aawambo... oya li ngaa ye na omiza/o dho dhiniwe kaantu ayehe muuyuni. Sho ya topoka, taa ende nomakuti... omiza/o dhawo odha ku/upa. Sho dha ku/upa taa kambadha/a ihe nduno okwiikonge/a... iipa. Yooo... yiikombo.. noyuutana... niipa yiyyamakuti ngaashi omihingo dhomenye, iipa yomenye... nommmakopeka... iiteta yonga/angombe... noyongombe. Ihe sha ye yi za/a.. kaye na we honi oyingilila ya tya wa/a ngaaka kaa na nga mbudhi. Aanona aashona ta pewa nga uupa mbu uushona. Aaku/untu taa ka/a niipa mbi iinene. Yo... aanona aashona ohatu.. tende/wa onkutuwa dha peta. Y'iihayi la/wa nayo nge to ka /a/a oho yi hu/a mo. Ngaa (=ngaye) 'siku /imwe onda dhimbwa e te /a/a nonkutuwa yandje, ongu/a sho kwa shi, okwa shi ya yenapa/a... ya ningi ombwinayi inandi yi ha/a we. Onda ka tendelwa yi/we. Aanku/untu ohaa za/a... onkutuwa, dhoonyemba ...dhuki/a dha ya kokule hwi. Ihe nge/e okwe yi za/a, aye, onkutuwa ohayi kwata omuntu. Omuntu iha monika ngele oku yi na, nande koveta yomuntu hwi omuntu ito mu mono, shampa e na onkutuwa, aye oye mu kwata nawa. Osho owa/a ya kala ngaaka sigo osigo. Sigo... aati/igane taa ya mOwambo. Mm mbo ye ya ya /undu/u/e omiza/o dhaawambo, ihe inaa dhi/undu/uka esiku ye ya mo. Odha /undu/uka ngaa kashona na kashona, ihe uunene okuza... kwa mba yi tedhu/u/a. Sho taa shashwa, aahongi ohaye ya hondje/e oohema omagano. Medhina lyawo omomedhina epe, ye a mono ishewe ohema ompe. Aantu taa fuuka, kutya o, nani muuk/iste omuwanawa, edhina epe noohema oompe. Osho she ende ngaaka sigo na mboka inaa shashwa, sho ya ta/a mbo ya shashwa ya za/a ohema, nayo tayi konge/e wo oohema, ta gandja iikombo ya pewe oohema nenke... shaa shoka yeshina...nando iilya. Aati/igane ya ka pa aakare/e yawo. Ee. (Vilho) -3.58

Oonyeemba...oonyeemba ngaashi dho nkutuwa dho nkutuwa dho dhaaku/untu odha ka/a nefuwu. Sho dha peta dhi /i koku/eku/e hwi. Unene mbo omanyakwa haa dhana uudhano.. nge/e ando otu tye nando ota dhana nando iipupu. Oonyeemba dho nge owa adha ta dhana oonyeema hwiya ohadhi zi ko e tadhi gonge/e pomupanya mpe... nge ta dhana mpono... owa- owa nyanyukwa wa fuuka kokudhana sho ta tu tu/a, nonkutuwa yo yene sho te yi idhingi/e nge ya. Nayo enyanyu ishewe sho we yi ta/a. Yo aantu otaa /igo/a, yo otaa hakele. Omapaya ishewe gawo... omanene... Iya tsa /opekuvu Iyo Iya tsa /okoshinena hwi, gaa/umentu. Iya, olye mu kwata nando okwa sa ondja/a, olye mu manga nawa. Unene nando oku /i miita, nge/e oshikuti sha zi kokule, ta shi mu ya ha ando shuka mondjandjona, olundji sha ya ha shuuka mekwamo moka, sha tu/a kumwe oondja dhi /i mbali, itaa shi piti mo. Omapaya oye ke ga sa/a uunye shoka...sho Iya humu komeho.. omapaya oha ga ka/a ge na oona. Sho Iyi n'oono, ngere omusamane a kutha o/ondje ngele dha ningi odhindji, ta tu/'ihoo... o/ondje pokati komapaya mpono, shoka oge /i kumwe gaali, ta wegu/ayi/e mokati komapaya mono, ko taku ti tyotyotyotyoty tadhi si. Dho oonene. Dhimwe dho tadhi gwi/e pevi. Ihe uuna mbwiya uushona, noondje... ihadhi si. Oomeme oye na efuu lyawo, oye na

oondjuhi. Oondjuhi...oothipa dhoongombe nodhiyamakuti, dhimwe oodhi ha dhi zi momagu/u... giiyamakuti, dhimwe oothipa dhombunda dhi ya oonde ndeka, ohaa dhi tsikwa ihe komafufu gaaku/ukadhi ee! Tadhini ningi oonde ndeka dha tsa komugoyo hwiya. Ko taku tiwa iikomenyeka komagu/u. Aye, nando oku na uuta/a/a, shampa e /i mondjuuhi dhe moka, ihu uvu uuta/a/a. Ishewe dhi n'efufu odha mange/wa uupando, uungongo woombale, eta ku gwa ye kwa oka/uku/a, aaye! Nge/e omuyamba ha mono... oothipa odhindji oku na oondjuhi odhindji. Ohepe/e... oku na owa/a oondjuuhi oonshoona, sho kwa /i kuna eyoo/oko kutya mba ye na oondjuuhi ooshoona, aakiintu yoohepe/e aakiintu yaawambo, oye na oondjuhi odhindji. Ihm! Sho ya ningi ihe aak/iste, aahongi ohaa ti naye dhi tete ko, aniwa... omiza/o dhaapagani, shaashi mondjuuhi. Oondjuuhi odha pumbwa o/uku/a... no/unanga, /woombeke, dha tsuwa. Ano monku/a mono, shoka ihadhi yogwa, ohadhi hihwa /a nge/e omafufu taga anduka mo omuntu ta hihu/u/wa ishee, taku tu/wa oothipa oompe noondjuhi oompe, mudho na mo ohamu ka/a mu n' oona. Sho aantu ya humu komeho inaa ha/a oku/ika, ohaa dhi tete ko ee! Peha dhondjuuhi ta za/a iikayiwa, nge tayi paantu. Osho owa/a she ende/e ko sho. Aakadhona okwii (=okwa li) haa gondwa omapaya... Iya tu/wa kumwe... oondja dhi /i mbali... Iya hikwa nawa e ta/i tu/wa oonyee, sho Iya hikwa Iya sindi omuteyi ta/i tu/wa oonyee, oonyee tadhini ka/a oombwanawa. Iyaa, moonyee mono omo ihe hamu ka/a o/ukura nee...

7.57

olya yela Iyo opa/a sho ye na oonye dha tya ngaa. Noonyemba oonde ndeka dha tsa komagu/u. Ngele omu na aako/okoshi, nge/e owa adha taa kondjo... epaya ndyoka olyo ha hulamo Iyo ee! Oonyemba dhoka odho ihe kwikitha yaakwawo dhoka, ta dhengitha yakwawo. Ihe nge/e.. omukadhona gohepe/e... epaya ku na mpoka to /i adha Iya tya ngaaka ewanawa. Ihe ngele ogomuyamba, yo otaa za/ekwa omihanga. Aaku/ukadhi ohaa za/a omihanga odhindjidhindji dha tsa koongo/o. Oondja oondata noone yamwe oye na ohamano noheyali mbo aayamba. Iyaa dhokukwate/amo... oshipa sho a za/a. Iyaa, ihe nge/e ohepe/e, oku na'/a... oondja mba/i **adhike** dhomiihanga nenke... o/undja /umwe... /wa ninga/a mpa omiihanga mpa o/utu mpa omuhanga mpa o/utu, nge ta yi mpaantu oha ka/a a sa ohoni, yi ishewe o/undji mbo aantu mbo ye na omihanga omishona, haa ende konima dhooyakwawo kehe oye /i komeho. Shaashi ota monika, oku ho/e ye /i pokati, **kaa** talike nawa. Nosho tuu, omiza/o odhindji niimona yomothingo. Omukadhona a za megumbo lyomuyamba, oto mu dhimbu/u/a komiiza/o ndho a zara. Okwa zara... oonyoka... ndho oombwanawa, okwa za/a iimona mbi iiti/igane, nenke ii/udhe yomudhi gomwandi. Manka aana yoohepe/e, ya za/a a/a iimona yoondombo, nenke e na owa/a uumona ungapingapi mbwiya wa na esimano. Iyaa! Nena ishewe kuuyuni kaku na eyoo/oko... shoka aantu ayehe nge oye /i moohema, ito dhimbu/u/a po... gwegumbo Iyo ngo a za mezimo eyamba nenke... mezimo ehepe/e, oshoka ayehe oye /i moonguwo, iye na/e... omuyamba oto mu mono 'a/a sho te ya mo-moshituthi nenge she sho te ya pokuma oto mu mono owa/a kutya omukiintu nguno omuyamba ngu, nenge omukadhona nguno okwa za megumbo eyamba ngu.

Rrrrrr ly

Nosho tuu. Ihe nena... aantu ayehe oya faathana shaampa a yi moohema, ito dhimbulula po ngo a valwa kaayamba nango gohepele. Osho owala sha tya ngaa. Ihe unene oshinima shaaaa..sha shindula, sha ngushupalekoo.. omiizalo dhetu...

kombinga... oona shoka ihadhi **yogwa, nkee** tuu dha zalelwe odha mwena owala. Kombinga ishewe omiizalo dhetu... ngaashi twa li hatu zala ngele otwa sa uutalala iipa yoontana. Oshili owala kombunda, mela kamu na sha. Ngaashi twii (=twa li) hatu longo nande oku na omvula yomuzimbi. Shaa kayi na oombadhi, ohatu zalekwa u-iipa yoontana twe yi mangelwa moothingo. Tatu pula nenge tatu longo. Ko taku ti iyaa ngoka tuka ota huhwa, shaashi omeya sha ukilila... omeya otaga piti mothingo gu uka kombunda gu uka mungweye mwi. Ngele owa petama to longo kokapa hono otaku ti owala poto poto ngoye ito huhwa. Shaashi owa zala okapa, iifufu oya fala kungweye, oshipa shino... osha tala kombanda. Ee! Osho 'ala she nda-... oonguwo ndhino, dhiilumbu... oshoka oye ku sikila olutu aluhe. Osho she enda nga.

(Vilho) -11.45

Oombadhi! Aantu kaa hole okulonga nando omepya.. omvula yi na oombadhi. Iye (=ihe) ngele ondji yomuzimbi gowala tayi loko owala tayi ti mpaaa... oo, aantu oya nyanyukwa. Otamu longo tamu longo, mank'i- kwa talala nenke.. tamu papule...e tamu tsike y'iilya (=yo iilya) mbyo hayi tsikwa ngele taku nyaganywa nenge ngele taku lokwa ihayi alula okutsama. Ngaashi... pumaalitsa mpano... mwApilili... ne tamu ka helela iitsika. Iya. Ngele ino hala okulonga momvula... oto lata, yaakweni taa longo ngoye manga wendama omvula. Osho hatu thindilwa sho. Mhm.

(Vilho)-12.45

Oona! Kalunga okwa tya omuntu na longe. Eshito lyaKalunga. Oona odhi li po dhi ku dhimbulukithe kutya... owa pumbwa okuninga po sha. Oku n'iilikama oyindji ngaashi... oompompo... otaku tiwa longa, wu ninge omeya omapyu nenke ngini ngini oompombo dhi ze po. Niilumathi.. hayi kala moondunda, moondjugo. Onkee taku ti aaye, kala mondjugo yo opala.. **kaamu** na iilumathi, ng'iito lika oto kala muhethi owala moka. Kalunga ina hala aantu aahethi. Onkene a tula po iipalutha ya tya ngaaka yoona, yi ku dhimbuluthe kutya, ninga po sha. Hm! Shaantu ya mono kutya iinima ngele ohayi yogwa nani itamu kala oona. Oya lamba ihe omukalo ngoka omuwanawa. Ndji oya li po egeelo lyaKalunga kutya owa pumbwa okuninga po sha. Ino pumba okuzala oshinima we shi zala owala nale ndjoka sho ihashi ningwa sha, mhm.

(Vilho)

14.11

Oonyemba... efuu...epaya, ndi lya ngutulwa 'ala... we homekele mo mombunda e to...e to dhitikile mo, ka kaadhona, nenge kaakulukadhi kalyi na efuu. Oha li hondjelwa oonyemba oonde ndeka dha tsa hwi sho te ende... dho otadhi ndjembela hwi. Nongele okaana ihaka vulika, epaya ndyono e li hula mo e te ka dhenge no-noonyemba ndho, ee, dho dhi n'ishewe efuu noho.

(Vilho)

Onyemba oshipa sha za kepaya hoka. Onyemba oshipa sha za kepaya hoka. Sho ya ninga onyemba osho ka oonde. Onkee ya tiwa oonyemba.

(Vilho)

Onkutuwa... onima hayi zalwa, efuu lyonkutuwa olya kala komatako. Ngee ku na omatako.. nande oto toola oshinima, pokuma omuntu we mu pilamena, ote ku mono. Ihe ng'owu na onkutuwa ite ku mono, shaashi onkutuwa oya kwatela omatako kumwe. Ihm! Yo oyi na... oonkwiko ndhiya dh-...dha fa oonyemba ndhiya dha- dha pashalala dhiya, nadho odhi na efuu natango. Mhm.

(Vilho)

Ohashi zalwa komatako sha dhitikilwa poshinena, yo... sho osha kwatela omatako kumwe hwiwaka. Ee. Nande oto ende kayi na mbudhi oye ku koleka, nenge to toola sha pevi.. kunambudhi. Aantu mbo ya zala oonkutuwa nande otaa dhana mpoka, **ku mu mono** (=ito mu mono), ito mono epenge lye, shaashi okwa kwatwa konkutuwa.

Ngee ke yi na... ota ka- ota kenyuka ihm.

(Vilho)

Komeho okwa zala... ekopeka lyo.... (cough)... oshiteta shongombe sha hikwa, e tashi sha lyatwa naanaa e tashi hikwa... tashi lyatelwa oluntsilo tashi ningi oshitiligane shi na omafufu **omaanawanawa** ga fa ofuka go opala, ogo a zala komeho. Ngele omuyamba, mba haya mono... omakopeka goongalangombe, oku na oshiteta sha tsa ko-...sha tsa koongolo hwiya.. oshileleka shongalangombe. Shaashi iiteta mongombe oyi li mo iyali, opu na... oshiteta sho oshinene shekopeka. Opu na nambwa, okateta okashona mbu huu zalwa koohepele.

(Vilho)

Kayi shi ongumbankumba, oshitela oshiteta sha za nga mongombe ihm. Nomongalangombe ndi shi opu na iiteta mbyo... ekopeka ndjo enene. Owu na okatetona haku zi ngaa hoka, haku ti onambwa, okashona, ihm.

(Vilho) –16.55

Ee...aaye, naakiintu, aakiintu nayo ohaya zala iiteta yoongombe. Eh.

(Vilho)

Aaye, iiteta yaakiintu kayi shi oonkutuwa, oshiteta showala. Sha ninga ngaa kohi, oshihupi. Kombanda huno, kombanda huno oshile hu, nando ota tanta ohango nenge ta ligola, ta tengula no-...nomagulu ngeyi, otayi galangata kombanda yomuhanga ho, ye ta ligola. Ee! Ukitha kolumoho ukitha kolulyo, ukitha kolumoho ee! Mpe e shi umbu e shi ukitha komeho. Ye te shi endjeleleke tashi piti pokati komagulu shuka konima, nd'opu na efuu enenene. Hm. Ye konima taya zala iipa yawo. Iya.

(Vilho)

Oshiteta, ngaa shokomeho.

(Vilho)

Konima..ompuku.

(Vilho)

Nayo oshipa, iinima-... aawambo otaya vulu okuhupa kaye na oshinima shoshilumbu. Mhm. Iinima yo yene ya hika.

(Vilho) –18.30

Oo-...omizalo dhono otadhi holola ongushu ndji. Onde ku lombwele kutya eisiikilo omuntu ka- ke ende puuyelee. Nande otaka hehela.. a wape okuya paantu. **Kee** n'epenge. Nokombinga onkwawo.... paayituthi... otayi holola... uuyamba womuntu. Ngele okwa za megumbo eyamba nenke... unene aakiintu, ngele megumbo ehepele. Oshoka omukadhona a za megumbo ehepele, oto mu dhimbulula komizalo dhe kutya, nguno ohepele ngu. Ngono a za megumbo eyamba oto mu dhimbululaa kiimona mbyo a zala, nokomihanga ndhi a zala kutya... nguno omuyamba ngu. (cough). Iyaa...oo-...uuhepele kau holike iye, aamati ohaa kala ihe siku limwe okwa hala omukadhona. Olundji ohaya kala ya hala omukadhona ngu e na omihanga, sho teke mu gonda ota gwedha ko owala shaashi ngwiya oku na nale, ohaku tiwa ohambo...onkuluhambo nee ndjo. Onkuluhambo ndishi oya gumbwa nale, oto opaleke owala ndee to gumbu ko sho sho oyi na nale iinima mbi ya gumbwa. Ngwiya omukadhona ngwiya gohepele... owa fa owala opo to toto ohambo. Ote ku hepeke shaashi ino mu adha e na sha, okwa fa owala omadhimbo gwowala, e na owala omaniima omashuuka gowara. Nguno wa adha e na nale, oho gwedha ko owala ndele ta opala iye... unene. Nguno go hepele, ote ku hepele oshoka, oto mu adha ike omakaha gowala.. e na uniima wana omutse na ndungu... aamati ohaa kala taye ya nyongo dho ala, kutya aaye ngaye ondi hole onkuluhampo... ohambo opo to yi toto odhigu unene. Nd'ohaa mono ngaa. Gumwe oto ka ninga ngaa molw'iilonga nande ke

na... iipako. Gumwe oku na iilonga nenke omikalo omiwanawa, hm, nenke omiwanawa pa shitwe, komoshipala.

(Vilho) –20.58

Komutse... aantu ohaya zala omagala goombale, nenke gomwiidhi. Omwiidhi ngwiya haku tiwa olushelo ngwiya... hatu tona... etatuuu, e tatu ti twa fa tatu vulu okatungwa, e ti gu tula omutse, nomakepi. Ogo omagala haga zalwa ngo. Yamwe ohaa ningi goombale, oombale odho... a to gonye... ta vutu ihe a fa ta vutu okatungwa sigo ta tula ko ishewe omakepi, ogo omambale haa zala.

Huno koompadhi ohatu hiki iipa yoongombe, sho twe yi hiki... sho ya pi nawanawa tatu ningi oongaku, nenge iipa yoompugulu, hm. Tatu ningi ihe oongaku. E... dho ndhiya haku tiwa oongaku dhoshiwambo miilumbu ohaku tiwa oosandale, ndhiya dhinalo... uupa wa pita mooha, wa ka tsakanena nambwiya hau piti nomunwe omunene, nominwe ndhiya omishona... wa kwatela ko olukaku ndwiya **kaalu** gwe ko. Koshithi huno okweenda o-oshipa shimwe sha kwatela ko oshithi, sha hondja moongaku. Ndele otwa li ngaa twe dhi igilila nande oto matuka **kadhi** gu ko ho.

(Vilho)

Aaye, inatu holela iilumbu, omukalo twe gwadha ko. Omagala ngaaka ohage tu iimbi komutenya, nenge shaanona sho hatu litha, ohage tu imbi ishee komvula. Ngele ou li nande momvula nande onene, ndele ou na egala lyomakepi omanene, iho lokwa momeho. Nongele ou li momutenya... otali ku imbi, etango tali ku fike. Ndhiya oongaku otadhi ku imbi wa tsuwe komakwega nokondjoho. Ee.

(Vilho)

23.15

Ee! Oya adha ye na oongaku, yo ohaa tungu omagala. Ihe iilumbu sho ye ya muno... unene aayamba... nomalenga, naakwaniilwa... shi ya hokwa ko kiilumbu... tangotango omagala ya hokwa ko, ogo ya li ye hole, ye vule oonguwo dhilwe. Oto adha omuntu e li momuzalo gwe gwoshiwambo, ye a tya egala lye. Ye ta tula ko omalwenya goompo kegala. Ya zala ngaa omizalo dhoshiwambo ye a tya egala. Egala lyo ka oye li hole lyo. Olyo tuu lya fuula tangotango, aawambo lyo.

(Vilho)

Olwenya! Omalwenya goompo oge na efuu, go ishewe otaga holola ngaa kutya omuntu nguno... olwindji ohaga zalwa kaayamba, hakaathigona, omagala ngo gomalwenya ngo. Ee! Halundjilundji to adha omuthigona e na lyoka... egala lyomalwenya lyoompo. Olundji okwa mboka ngaa aanenentu, nando oku li pongundu, unene ku mu shi... shaa pu na omuntu e na egala lyomalwenya goompo, oto mu tala nawa kutya oh, omuntu nguno...ngele ke shi mwene gwomukunda, ofolomana nga gontumba ngu. Nenge omukwaniilwa, ihm.

(Vilho) 25.00

Egala oli na esimano, oshoka... ohali keelele omutenya ngaashi nda popi. Shoka mbono aakuluntu halundjilundji nga ha kala momvula, omutenya ngaa nefuu. Shoka olutu kalu na mbudhi.. sho a zala komutse ngeya ku ye esimano ngaa. Shimwe okwe li haka nokuli nga ngeya ge na oombandi haga hakwa egala kombinga yimwe, olya pashalala lya peta ya tya ngeyi, kombinga yimwe olya hakwa, efuu lyoka ihm.

(Vilho)

Iikutu ngaashi yini andola.

(Vilho)

Iikutu ito yi topola kumwe nomuthigululwakalo, oshok' omuntu ita vulu okweenda **kee na** sho a zala. Iikutu ngaashi nde ku lombwele ote ti ope na iikutu yopaayamba, no opu na iikutu yetu aathigona, shampa owala omuntu isiikila, hm po opu na mbi ti monika nawa, ee. Ngaashi omihanga... omukulukadhi e na omihanga dha tsa

koongolo, dho odha weguka nawa omiwanawa... noti ipupula ohaku ti owala tya, dho opala. Ihe oohepele ohatu pewa owala omihanga ndhiya dhi n'omufoti, opo dha gwegwa ndhiya dhondulu.. wu dhi wegule, sho dhi li mombunda ominenene, kadhi na unene efuu, ihe ou vulithe ngaa ngu kee gu na, mhm.

Sho gwa guguka nawa... to gu gandja kumwene, yamwe ohaya ningi ngele otayi koshituthi, oha ka hehela kuyakwawo, omihanga omiwanawa... e mu pe a ye nadho ye e dhi galule ngele a galuka koshituthi.

(Vilho)

Ee! Otatu landula omithigululwakalo dhetu. Oshoka oyendji nando omihanga ihaye dhi longitha, momagumbo omo dhi li. Niimona... mbyo iinene nande ihayi longithwa momagumbo omo yi li, noomba, nomasipa goondjamba. Uuna taku ti oku na omithigululwakalo, ayee, ohaye yi homonona mo e tayi zala siku

lyomuthigululwakalo, nando ihaye yi zala aluhe. Ihm.

(Vilho) –29.15

Yi li peni? Oh. Aantu yamwe oye yi landitha po, sh'ine yi pumbwa we te ke yi landitha po kwaambo ye yi hala. Yamwe... oye yi etha owala ya tya ngaaka e tayi ningi tayi ning'aaala, oshinima ng'ihashi longithwa... otashi ende ngaa ta shi kana kana nasho shene. Tashi kwatwa uuhethi inau valwa kashi po we. Mhm. Kaa na nayo. Ngaashi onkutuwa, ng'oota kala tayi mokati kaantu e li omatako gowala, e na onkutuwa ogwapeni. Nenge e na eteta ekopeka.. ita yolwa kaantu. Ihm. Gumwe okwa simana, moshiteta mono ota wapa mo mono, nenge ina simana, ota si mo tu ohoni, mhm.

(Vilho)

Onde ku lombwele petameko te ti ... omizalo ndhi dhiniwe kaanandunge... aawambo oya li nadho nale. Omolw'iita... nokuy'ondapo yaanankondo, iikutu yawo oonguwo dho ya li nadho...odha kulupa. Taa kambadhala iyee.. okuihikila iipa ya fa... Adam na Eva sho ya hikilwa kuKalunga iipa. Iyaa, hasho twa li, sigo twi igilile twa ningi twa tya ngaaka. Yaa, ngashingeyi iigwana... kaku na we... oshigwana shi ili naana. Iigwana ngayingeyi otayi kambadhala yi- yi ye kumwe ayihe. Aantu inaa hala te ti okushuna muugoya wu thike mpoka, manka iigwana iikwawo tayi humu komeho. Ihm. Oshima ngele oshili komuntu omunandunge... hasho sha halika kaantu ayehe, sho aantu taa yi longo osikola... muugoya mwiya... nangu e li mo ndi dhi oku li mo owala ine shi hala. Ngaashi aanona yetu mbee inaya hala mosikola, ndi shi ina hala mo owala shomugundjuka ngele a koko, ote ki p'uusama kutya oo! Nani onda ninga nayi ando onda dhiginine owala osikola ngaashi nima. Aantu inaa hala we muugoya wu thike mpoka. Otaa lalakana taa ningi ndi lya ko, inaa hala okuthigwa po kiigwana iikwawo. Mbo taa shuna ishewe kuugoya ya kale taa lika koono... ye ya kale ya tya omakopeka goongalangombe... ogwapeni? Dho noongalangombe ngayingeyi otadhi indikwa nokuli okudhipagwa oto ke dhi adha peni? Niiteta yoongombe... yo ihayi lyatwa ngaashi aantu ya lyata iipa, ohayi lyatwa

32.00

omuntu ta ta fuka owala. Ngu ta kala ta ta fuka ta lyata iiteta ishewe muuyuni wa tya ngeyi ogwapeni? Ihm. Osho owala shoka oshoka aantu otaa kondjele ngayingeyi uukumwe, wo uukumwe itau hala iye nduno.. aantu ya kale mpo ya kala. Sho twa li hatu ende kolupadhi... aantu kolupadhi inaa hala ko we taa ende momatempa, momatempa inaa hala mo we taa ende momashina... nomiihauto. Ngayingeyi otaa ende moodhila. Komeho masiku ito ka adha otaa ende moodhila, otaa ende owala omashushu ende shampa e yi pombele omuku, ye ta tuka tayi mombanda'ala (=mombanda owala) ye mwene. Aantu inaa hala iinima mbyo yuusama mbyo yonale. Mbeya okwa li haa yi ningi molwa oluhepo. Uuyamba sho tau humu

komeho...oondunge sho tadhi ya muuyuni, nuuyamba otau humu komeho. Onkene kapu na ngo a hala okushuna konima ho a za, kuusama yu thike mpo. Hwiya okwa li hashi ningithwa molwa oluhepo. E taa shi igilile owala moluhepo lwawo.

Aakwankala sho ye li... momakuti taa zala uupa wuupundja, uusiku oko tisikile na kongula taka pendukile komatako. Opu na ngu omuntu a hala a kale momukalo gwa tya ngawo. Ndi shi ohashi ningithwa koluhepo. Iyaloo!

(Vilho)

Eyitalo halyo lya thiminike aantu... okueth' omizalo dhawo. Eeno! Kombinga olya thiminika. Shaashi aahongi... sho ya shasha aantu ...aahongi inaa ya taa longo ombinga yimwe **ayike** kutya shaa mwi tala owala kaa. Otaa longo iinima ayihe.

Kombinga eitaalo, nuuyogoki, nokupanga aantu ya kale... ya kola komalutu.

Moondjuhi mono ngaashi nda ti omu na oona... momizalo dho shi na oona, oona otadhi eta iiponga, shaashi uulikama mbono owa kala nuuzigo mbo. (cough) Otaa-aahongi otaa ti owala ngele omwa hala mu kale, kaleni aayogoki. Omuntu ita kala omugoyoki ngele okwa zala omayima ngo ihaaga yogwa ngo.

Ngele omwa hala uuyogoki kaleni hamu zala iinima mbyo hayi yogwa, yo ohayi anakwa pomutenya iinima. Nenge tayi kangulwa nokuli. Uupuka e tuu si mo, inaa thiminika nana kutya etheni etheni ethenii! Oya popi owala ngaashi omuntu a pandja embo. Ngo omuntu e shi okulesha, ye ta lesa. Aantu yo taa dhimbulula kutya nani osho shili shili, hm. Sho ye li nayakwawo miituthi, aakriste itaa iyaga ihe mbono otaa iyaga owala, sho taa lika koono. Niishewe ngele owa adha... e na ezaza nenke mokana ke na **mayeye**... ngo ou li po oto ti itale okapaya koye ho ndi ikuthe **omayeye** mokana to hula mo okapaya koye to kala tw'iikutha (=to ikutha) oona te dhi kokota. Aantu inaa hala ihe okukala taa kokota oona ngaaka, shoka oya mona uyelele, osho owala she thitha aantu iinima iikulu sho. Mm.

(Vilho)

O... tala tate. Ehumokomeho inali ya esiku limwe. Monale nando u kale wu na... oombayikitha nomakumbatha giilumbu. Mombayikitha nomalapi nomakumbatha omo mu na oona moka. Ehumokomeho inali ya esiku limwe, aantu oya ka dhimbulula ihe kutya nani ekumbatha ngele itali yogwa, nenge itali tulwa pomutenyaa nani otamu kala mu na oona. Ombayikitha ng'iitayi yogwa, nande itayi kangulwa, nando ya yogwa... oona otadhi zi mo ndele oondji itadhi si, onkene aantu oya tameke taa humu komeho kashona kashona. Kwa li haa yogo owala naavulwa taa kangula. Ee! Kwa li owala haa aneke ekumbatha, ekumbatha nale okwa li hali gwayekwa... e tali kala edhigudhigu. Edhigu kolukula... nokomagadhi. Ngayingeyi oya mono kutya nani uudhigu mbuka, kau shi uuwanawa mbo. Onkee omakumbatha haga yogwa e taga kala ga yela. Noona, oona kadhi hole ihe uuyogoki mbo. Ohadhi tembuka. Mm.

(Vilho)

Ngele aaherero kaye na oona, oye na sho haye-haye-..haye dhi dhipaga nasho. Ngele oye na... ooo-...ongundo yontumba yogandi haye yi gundu momiikutu mono, tayi dhipaga oona. Itaa kala kaye na sha, sho hashi dhipaga oona, ihe oona ngele kapu na sho tashi dhipaga mutu, omo owala dhina okukala miinima mbyoka. Yo ishewe iinima yaaherero ndishi mbyono... kaye na oondjuhi oye na owala iipa mbi ya hayi ende tii yalala. Iyaa, iipa mbi hayi ende tii yalala, ona ng'itii (=nge itayi) vulu okukala mo oshoka okapa kowala okashona ka homekwa monima, itamu kala oona shili.

Ngweye ngaashi.. oonguwo dhetu... omapaya getu gonkama ga hondjelwa okumwe, pokati mpono hapo tapu kala oona. Ihmm, niiteta yetu ngaashi te popi yoongombe yi na omafufu pokati mpeya opu na omagonyoto, omagonyoto ha mo tamu kala oona. Uupa ngaashi mbu taku ti owaaherero hau ende tuu yalala owala oona ota yi kala

peni. Ihm. Itayi kala po oshoka okanima otaka ende ta ka pepelwa kombepo nge. Yo ngika ohaa kanekke ngaa ngele ka ningi esiku. Iyaa.

(Vilho) –38.35

Aaye! Ngaa (=ngaye) mwene...aaherero... ngaashi to ya popi, aaherero kaye li ombinga yimwe, aaherero oye na oombinga ndatu. Aaherero ngaashi mba yokOkayoko... aahimba... oye li momuthigululwakalo... gwawo ngaashi gu li gwi ili. Ngaashi to gu popi ngawo gu na gwatyo... uupa mbono hau ende tuu yalala mpo. Opu na aaherero mbano...yomuushimba. Aaherero lela mba ya helelela kutya ya popilila kutya itaa galukile we koshawana. Mbano oye na omukalo gwawo ngaashi... ya za nagwo hono kaajuda nokaaEgipti. Haya zala oonguwo oonde ndeka tadhi kookoloka pevi. Osho ye li. Oku na ishewe aaherero mbeya... ya gama kEpako mbeya... yokombanda yomanenge haku tiwa aambanderu, nayo oye na ishewe omukalo gwawo gwi ili, onkene... itatu ya eleke naawambo, aawambo oye na omikalo gwawo gwi ili. Ihe ngele iigwana ngele tii ka hangana, iigwana tii yi komeho, oshigwana sho shi li po sha huma komeho shi na oondunge, osho tashi holelwa kiikwawo. Tu tye ngaashi... Africa alihe ndi shi... ngayingeyi aantu oye li po taa kambadhala lyi kale lyi na ompango yimwe, Iya fa Australia. Sho lyi na ompango yimwe, ngele oku na oshigwana shimwe shili konima... tu tye ngaashi aakwankala mbo yomiisati. Olundji aakwankala otaa kala owala ye na uupa mbono wuupunya mbono sigo aluhe? Sho hatu ya tumine oonguwo, ngele omukwankala ha zala oonguwo ou shi mokapa mono, ota tsa mamowe hono ko-..kokapundja haka pendukile... uusiku... a lala po... ongula taka pendukile komatoko ka ningi ompuku. Aye ita shuna ko we. Aantu oya hala ya lalakane ya ye komeho, ye naKalunga osho a hala. Ndiya etameko ndi aaye! Etameko. Oto dhiladhila Kalunga sho a hondjela Adam na Eva iipa okwa dhiladhila a kale niipa mbyono sigo aluhe? Ndi shi iinima ohayi ende tayi ende ko. Andi ya ndi ku lombwele oshinima shimwe... muuyuni wonale... Abraham nIsaka naJakopo oya li ye na oongombe niikombo noonzi. Ya tega ngele vala yo taya ta li omahini. Ihe ngayingeyi ethimbo ndiya IyaAbraham IyiIsaka naJakopo Iya piti. Shaa ngoka ota lalakanene a hume komeho, ita tegelele ongombe yimwe yi vale nenke oshikombo shimwe shi vale aantu oya hala taa likola iimaliwa kehe esiku shaa etango Iya piti ehauto ndyo otali ende osho ya hala mba yongashingeyi. Kaye li muudhano mboka wokutegelele ongombe yi vale nenge oshikombo shi vale ye a mwena owala ndyono ethimbo lyonale ndyo. Onkene ngashingeyi sha ngoka ota lalakana, a hume komeho. Kokutya... a likole kehe esiku, ita kala owala a tega okanima kamwe ka vale ee!. Oko ala a tega mank'ethimbo tali piti, 'shoka... ethimbo nalyo iimaliwa. Osho ngaaka, niigwana ano osho yi li inaa yi hala okukala ya mbwembwetela ngaaka... omadhiladhilo gawo taga longo oya hala taa lundulula omikalo dhokukala. Osho ndi wetwe shoka, hm.

(Vilho) –42.50

Aaye. Ngaye inandi uva ongeleka ya tya ngaka. Ngele opu na ongereka ya thiminika, itandi shi tindi, shila okoombinga noombinga. Shi ndi shi shi... ongereka oya hala owala omuntu a kale omuyogoki, iye itayi thiminike omuntu. Ee. Ndishi ngele owa adha... wu li pokuma... aantu taa si uutalala ndee to tema omulilo mpeya... oto haluka owala mwa ningi po yaali, navulwa ya ningi poyatatu, navulwa aantu pomunilo ita gwana po we ngoye to ti "eh"! Tuu lipo ishewe iikuni gu ninge omunene aantu ya gwane po. Ongeleka oya tema 'ala omulilo gwawo owala mpeya, aantu taa zi ko kogumwe nogumwe inayi thiminika omuntu kaya. Ngee nani opu na ndjo ya thiminika... ondjoka ngaye inandi wu uva. Mm. Ongereka oya hala owala uuyogoki... neyitaalo, aantu yitaale Kalunga ya hupithwe, yo ya hala iye aantu ya

pangwe ya kale... ye na ukolele komalutu. Ombinzi yomuntu yi kale yi li melandulathano, olyo elalakano lyongeleka lyo, hm.

(Vilho)

To ti ngiini?

(Vilho)

Ehee! Aaye. Eitaalo oya li yitaala Kalunga. Ya lesa ombimbeli ndji yuuni sho ya tala omilunga ndho nomigongo nomisati nosho nosho, otaa ti mutu. Oku na omuntu omunene gwoka a shita iinima mbika, unene omvula ndjo hayi loko ndji, tayi eta iipalutha. Yo otayi hupitha iinamwenyo. Ku wete sho ya li haa tumu aantu... kEwale, ngele omvula inayi loka taku tumwa okanona ka zalekwa nawa. Nosho nosho, aantu taa fala okana hono ka zalekwa iinima ee. Ooyina noohe sho yu uvite oluhodhi Kalunga ta si ohenda, mba yu uvite oluhodhi, ta lokitha ovula, hm. O... osho owala shoka oyiitaala ngaa Kalunga, ihe kombinga yuuyogoki... kutya yuukolele, oya li ye na ukolele pashitwe shaashi oye na oonganga. Oh, mu na ngaa aantu yamwe haa kwata omayoka ngele

Kalumbu 2

Aakulu yonale oya li ye na oonganga... dhawo. Okana ngele owa adha itaaka ya mu, e taka yi ponganga, onganga ohayi kongo... iinima mbiya yomagege mbi, niimbondi. E tayi tula mo... omulilo miinima mbyo. Mo e tamu zi ezimba okana taka...taka hupagele ezimba ndyo, tali yi mokana mwiya nomomayulu. E taka shemita. Okanona ka li itaka tonata, wu haluke otaka tonata. Tamu zi omanimo nomayeke taga zi mo nosho nosho. Wu haluke okantu ka tya ngawo... momulilo momakala mono giigwanga e ta tula mo omeya omunganga ngo. Omeya mokanona ohake ga nithwa po. Wu haluke okaana.. taka pampadhala egundji lyayina taka yamu. Ka dhana taka ningi okantu. Uusama oshoka 'ala ku na yamwe mbono molwa eliko haya anekele. Eyanekelo ndiya iifundja yowala ndi. Ihe.. esino ndiya inflamasi nenke...ooo.. omanfor ngono ge li momuligu mwiya, nomoontona dhom-...dhomayulu mwiya mpeya pothingo mpeya namwiya momuligu mwi. Iinima mbyono... uunima mbu utiligane ihau alula kusa ohau zi kezimba ndyo. Sho wa si omuntu a ninge omuntu. Aantu sho ye wete onkee omuntu okwa falele okanona konganga e taka opala, aakulukadhi ayehe oke ye li taa mbombokolele hoka. Aalumentu ishewe oku na yamwe mboka... ye shi uuzigo mbo. Huuningi-...huukwatha omayoka nando owa lika keyoka. Ngele lyontoka, shampa e wu ku nwetha oto yumuka owala. Nenge ongombe ya lika. Ngaashi tate ngu a li a valandje, twa li tatu litha omuvo gumwe ongombe yomuushinda yaMalunga gaMunane e tayi lika ko.. ontana ya nimweke tayi lika keyoka. Kankoli ta matuka ta yi kegumbo taka lombwele yinakulu kutya ontana oya lika keyoka. Yo itayi vulu okweenda nee. Ngwiya ta pitula tate, tate te ya nuuzigo we. Tayi kwatwa naamati aanene sho ye yi kwata e taye yi nwethe. Ye ta shata po ta gogo po uuzigo mpa taku ti opuwo. Ontana oyo tuu ndjoka otayi ende kumwe nokwawo. Yo ishewe nomiita, oondjembo sho kwa li inadhi ya. Oye na uuzigo nando omuntu a **yahwa** neyego lyuuzigo oha tanda mo owale. Yo e taye mu thipi taye mu nwetha uuzigo mboka wumwe taye wu gogo mpo yo taa fikile po. Omuntu ota ka lya iilya. Ee. Oya li ye na oonganga ngaa dhawo dha tya ngaaka. Ihe ukolele mbu **waa** na, kaye na owenda yokudhipaga omukithi ngu gu li mombinzi. Opo pu na eyooloko mpo. Yo ishewe kaye na iipupitho... ya pupe kutya omitilo dhombinzi odha kola nenge inadhi kola. Opo pu na eyooloko mpo. Yakwetu mbano aatiligane oya longwa kutya ngele ombinzi otayi pombo pamukalo gwa tya ngeyi tayi endekele nenke... tayi ende kashona, omuntu ote ehama. Ee. Ihe mbino iiponga yokolutu ngaashi iilalo,

aaye! Ootate okwii (=okwa li) ye yi shi. Nando omuntu a yahwa noholo, otaa fikile nom-...nomikanga ndhiya haku ti omizilogo dhi, to fikwa lutatu. Ngoye owa kotha taku tiwa tsililili gwa gogwa kohi yomutoko omupya hwiya ndele, e to aluka. Sho omasiku taga kutha lwankele ohamu zi ihe otsika onde ndeka. Onde ndeka tayi zi mo ihe taa pombele mo. Owa tala ihe egulu we li talela momuntu, ngele okwa yahwa nande olopepe mpano. Egulu owe li talela momuntu. Ontumba ohayi ya e tayi koko tayi koko. Ohapu ningi owala okalambo omuntu a ti po nawa. Nando omuntu a teka. Okaye shi owala okutanda, kaye ku shi. Nokuteta ko omagulu hwiya, nd' ooye ku shi ngaa wala ndele oha tetwa ndele ota ka lya iilya. Hm. Tate oha ti owala oha nyengwa komagulu ngano ngele omuntu a teka esipa pom-..pombanda ngano gaali ngano gomagulu, wa teka monto wu tya metundji e to eka ishewe mentundji, oshe ya nyenga miita. Nenke ngaa...wa teka pokakombo mpano naampa, lopoikaha oshe ya nyenga ndele a kambadhala ndele omuntu iha hupu. Iye ngele limwe **alike** lya teka, neshono ndino lyokoshikaha nenge lyokohongo. Aaye! Oto ka lya owala iilya, osho haa ti. Ee. Oo. Oya li noonganga. Uuyogoki mbono tatu popi, uuyogoki ombono shoka kaye shi... ombinzi yomuntu u ke hayi ende. Shoka.. Kalunga ka li e shi ya hololela shoka. Ee. Ndee oye shi shi ngaa oshoka... oonganga odhindji nando ote ku panga, olundji ohaa ti aye naku holoke okayitsi. Okayitsi ngaa nokasila okatokele nokasila okatiligane. Ihe yamwe mbono haa ningi ngawo ohaa shunitha ko molwa oluhepo. Iyaaa, a hala onyama puye ngaa onyama. Yamwe otaa ti omuntu ngele ta nu omi okwa pumbwa ngaa onyama sho osho shili ngaa. Ihe yamwe ohaa shi ningi molwa oluhepo ya fa mba haya yanekete. Okwa nekela hwiya... oshima showala shi. Iye uunganga wo wene okonga wa li shili tuu kwatha. Nenge omuntu ita talaleke e te ya e te ku hupile muluntu ta ningi shike shike... te ku thipi. Oshoka ala kaye na omi dhokulonga mwiya meni ngaashika yakwetu mba aanandunge mba. Oya li ngaa haa kambadhala ngaka. Hm, aatiligane oye et'uu-.. uuyogoki mbu wo shili, nowo meni lyomuntu mwi. Ndi tye andola, ee. Walye wo tuu ngele osha gwana okupopiwa mpaka nando inashi gwana. Eh? Ne popye? Ngaashi... olundji aawambo sho ya kala moluhondelo... oyendjiyendji inaa tseye ngele omwa kala... omikithi. Anuwa omuntu omulumentu nando omukiintu... e holike nenge e hole. Ohole ndjono uugoya mboka. Ombinzi ndji inayi shitwa yi ye pombinzi ndjiya nandji, ee. Onkene aatiligane otaa ti owala inamu ninga ngaaka. Omuntu na kale nomukiintu gumwe nenge na kale nomulumentu gumwe, ee. Owo uuyogoki tatu pulwa mbo. Oluhondelo nduno aantu inaa tseye ngele... kombinga ondjo kuKalunga. Kombinga ishewe okuyona po olutu loye. Iyaa. Ihe mbyono oye etwa kaatiligane kutya shono... nando kaye shi aahongi aatiligane mboka ya tseye oondunge oye shi kutya shino oshiponga. Ihm.

(Vilho) -7.14

Otaka zalekwa... iimon' iinene, nomagwe ngeya omanene nge, kayi shi owala ohiyenge mbi. Iyaa, noomba, niinima tuu mbi ya simana, shono tayi hwiya mbeya taa hokwa eliko ndyo lyokana ho. Sho ye li hokwa, aantu taa kala ko... aantu ya hono aanandunge. Ngele oku na oluteni otaku ti kalii po manga. Taa kala hono ku na oluteni, sho ye wete kutya iikogo masiku tayi shuna ko yo taa ti.. indeni ihe koshilongo. Mba taa zi ko taye ya...taye ya koshilongo... siku limwe ohaa lokelwa mondjila... koshilongo inaa thika otaa adha ovula ya loka. Nenke taa ningi owala opo ya thiki omvula yo tayi ya ishewe. Yo taa ti omolwa olukalo oya ka talele omvula kewale. Hm. Oonkambadhala dhowala. Ihe oyendji oyi itaala ngaa kutya oKalunga ha lokitha omvula. Otwa li nomupagani gumwe mwene gomukunda, aantu taa hugile oongombe... momwedhi gwaKotoba, pehulilo, aantu otaa ludhike omvula otayi ya momwedhi ngo tagu ya. Yamwe taa ti aaye omvula itayi ya. Otayi ke ya komwedhi gontumba ngele tagu piti. Aawe omvula ihayi ya omwedhi nge tagu piti. Otayi ya

nge.. itsakaneke... omwedhi. Omusamane gomupagani okwa li e li koontuni, elenga ye okwa ti peni oongombe omeya dhi nwe. Ndhi ka konge omwiidhi gwadho. Amuhe ombepo tamu popi namba tamu ti otayi ya momwedhi ngu nambo tamu ti itayi ya, amuhe otamu popi ombepo. Peni owala oongombe dhi nwe. Nee mu tale Kalunga sho ta ningi. Ye omupagani ta popi ngaa. Shampa owala tamu pe oongombe omeya dhi nwe. Opu na ihe gumwe a tala ongombe yaandjawa tayi zi petemba, a tala ngele oya yela kiifufu ta ti e te mu tala e ta ti... ongombe yokwenye ihayi yele kiifufu. Shampa owala ongombe tayi zi petemba ya humbata omutenge ya kuta oyo ongombe ndjoka. Ngele iifufu to tala, iifufu yokwenye ihayi yele. Opuwo. Ano oyi itaala ngaa Kalunga ngaaka.

(Vilho) – 9.38

‘Pagani... ‘pagani... sho nde shi tala osha fa sha humbata iinima iyali. ‘Pagani... sho tango okutya... omuntu kee na sho e shi shi, omumbalimbali, omuntu gowala. Nokombinga ishewe omuntu kee na eitaalo... Iya sha... omupagani... ombaga... yaa. osha humbata iinima ya tya ngaa sho nde shi tala. Ee. Olundji aapagani sho... ya dhika muno oye shi owala okulonga nomatemo. Nokulitha oongombe opuwo, iinima yimwe kaye shi po sha. Omwaalu kaye gu shi, ootate sho kwa li haa yi kOnkumbi hono... haa zi ko noondjembo, mpeya aaputu opo ye ya ko hono kombanda yomushange hono. Sho ye ya moshilongo, megumbo... haa zi ko noondjembo, noshumbu yoholo, nokapake- nokandini kothile, nuupakete wontopitha. Sho te ti kaye shi omwaalu ngele taa yalula.. omunwe omulongo, nge taa yalula ontopitha ndho, omunwe omulongo omunwe omulongo sigo dhaasane naamati sho dha pu ko. Aakulukadhi taa ithanwa ishewe omunwe omulongo omunwe omulongo. Nuukadhona, nongele oku na okanona kokamati ke ya ku uhale kaanona yaakwawo nako ohaka ithanwa. Iya. Omunwe omulongo nodho koompadhi. Sho aantu ya ningi oyendji kwa ti o! oontopitha dhoka odhindji. Aantu yandja nima yangapi ndem-.. kehe omunwe omulongo omunwe omulongo. Ndhi dha hupu ko otu umbu (=ota umbu) nande ondongu yoshanda manga ine yi teya po. Nenge tu umbu kandoko ndele otu umbu kothingo. Ina hala okumuyaha molutu ng’okumuyaha molutu ti otashi ti okumupalutha. Onkene ootate kaa li haa palutha noondjembo dhoongondo kaa. Ayi! Ye ishewe oku shi nokutya oshima shino oshi li pomaumbilo mpa shampa e shi yaha otashi si, ngele oshi li kokule itashi si ite shi umbu. Iyaa ano tashi ti.. kaye shi okuyalula ohaa ti owala omunwe omulongo omunwe omulongo. Iikaha nodhokoompadhi. Ihm, ombagani (=omupagani). Kaye na sho e shi shi, itashi ti aagoya ihe.. aantu ye na oondunge dha hulila... puuhupi – iyaa!

(Vilho) –12.20

Eeno okwa li tashi tsu kumwe. Ku wete sho te te te ti ethimbo Iya Abraham nIsak naJacopo, ndi shi ng’otaku ti Abraham okwa li niimaliwa oyindji ombi owala omuntu e na mondjato. Yo kayi li mombanga ano iimaliwa omuntu owala e yi na yi thike owala mpono. Shila okwa gwedha po nenke... a ningi shike. Ngayingeyi ndi shi iimaliwa ngele omuntu e yi na otii valathana. Iyaa, uuyuni otawu ende tawu humu komeho. Ee. Ii- po opo ihe nde ku lombwele kutya aantu inaa hala ya kale pethimbo... ndyo, limwe **alike** ndyo. Otaa ende taa katuka, moondunge. Mhm! Mhm.

(Vilho) –13.05

Aaye! Iikutu yo yene kayi na uupagani kaya. Omuzalo owala gwethimbo ndyoka. Ngaashi uuyuni wo ngashingeyi tawu ti omode. Ogo omode gwa li ko. Ndishi ngayingeyi... oku na aantu yamwe oonguwo sho dha ningi odhindji, gumwe oto zala... a zala owala okambulukweya ka hulila momatako.. unene ngaashi oomeme mbu uukadhona. Omode... omuntu ke shi mpo e li ndi shi, ke shi sho ta ningi. Ehee. Ye ya-, e ta ka fula yakwawo mboka ya tya ngaaka ihe yalwe.. ngele taa tala ko oyu

uvite nayi, ihm. Ngwiya monde gonale okwa li omwaanawa sha shono kagwa li goku...gwa lalakanena sha. Nguno gongayingeyi otagu hili, omuntu ta shoka ke na nkee ti indile.. ta hehela nolutu lwe. Go omuzalo omukalo omwineyi ta-.. otagu dhiladhilitha aantu. Ihm. (cough)

(Vilho)

Aaye. Omuthigululwakalo inagu eta uunkundi wa sha. Omuthigululwakalo sho inagu eta uunkundi wa sha, ngashingeyi tse mba twa valwa muupagani... otu wete 'ala kutya Kalunga okwe tu sila ohenda. Katwa li hatu isikile. Sho tu li koondunda dhetu dho kehale, ohatu lala nomulilo. Nge tatu yi kohambo, shampa owala wu na oshitoloha shoye nuutati woye nokamwele opuwo. Oshitoloha shomulilo, nomatenga nondjupa. Ngee twa yi mohambo twa yugu ohambo ohatu lala pombalili twa mwa omwiidhi ogo ombanza yetu. Hee! Ihe Kalunga okwe tu gamena hatu lala pevi. Inatu lika nookondje noko-...nokiingwavi. Aantu nena otaa lala ko-..koombete ihm. Yo ishewe... hagundjigundji (=halundjilundji) unene taa lala pevi ngayingeyi... ihe.. okwa li hatu kala to ondoka shoka otwa lya omahini. Omahini oko ge li niikulya oko yi li, ndele komalutu... oompadhi odha tenda owala oohindja. Tse twa nyoteka komulilo. Oshoka ando sho tamu huhulukwa ngeya momagulu muno otamu pi komulilo tamu pi, tamu pi e tamu ningi ondjota mwa fa aakwankala. Nena kaku na naanaa omahindja ndi shi? Ko kaku na we aantu haa ndjoteke, nomepunda mu. Ano otashi ti... kau shi uunkundi otu uka owala komeho, oshima **oshaanawa** (=oshiwanawa). Onkee otwa hala aatekulu yetu naanona yetu, ya dhiginine elonga, ya kale... mpa tu li tse. Ee, ya kale mpa tu li. Oshoka tse natse wo, nande inatu huma komeho... momadhiladhilo katu li mpoka pwa li ootate. Ihm. Ootate oya li ngaa ye na oondunge dhawo, ndele nani oondunge dho dhokuhuma komeho. O-...okwa li haa pula kwambo haa...haa ende niilumbu. Ee. Haa ende niilumbu taa ti sho tamu ti oku na eyitaalo... ano sho hamu ende niilumbu, omwenyo gomuntu otagu hupithwa ngiini? Omuntu ngu he ende niilumbu peha lyokugandja oondunge, okwa tila 'ala omeho gamukwawo. Okwa ti aaye....